

Nr. 10.

Warszawa, dn. 15 maja 1937 r.

Ogóln. zbioru Nr. 680.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Prezes Rady Związku inż. Piotr Drzewiecki.
Za redaktora odpowiedzialnego inż. Antoni Dunin.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 594-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa”.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł. 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł 1.—

TREŚĆ NUMERU: Postępy światowej koniunktury. — Umowy handlowe. — Przemysł metalowy na Targach Poznańskich. — Wiadomości związkowe. — Wiadomości z zagranicy.

Postępy światowej koniunktury

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERII
Biblioteka F. M. „Ursus”

Ceny i wytwórczość.

W poprzednim numerze „Przemysłu Metalowego” przedstawiony został rozwój wytwórczości w szeregu krajów przemysłowych. Rozwój ten, jak stwierdzają liczby, postępuje naogół nierównomiernie. Niektóre kraje na falach koniunktury wyszły już daleko po za rozmiary produkcji, które dotychczas uważane były za szczytowe osiągnięcia, inne zbliżają się do tych granic, inne wreszcie, pozostając w tyle koniunktury, dalekie są jeszcze od osiągnięcia rozmiarów wytwórczości z pełni poprzedniej koniunktury (1929 r.).

Wydaje się pożytecznym odszukać niewątpliwą łączność jaka istnieje między kształtowaniem się poziomu wytwórczości i poziomu cen w różnych krajach. Trzeba dać możność bezstronnym liczbom, aby odpowiedziały na to upraszczanie zjawisk koniunkturalnych, które staje się oparciem dla „rodzimej” teorii koniunktury. Tej teorii, która jako fetysz wysuwa „koniunkturę ilościową”, a jako środek działania — hamowanie wszelkimi sposobami zwykłej tendencji cen.

Zwolennicy hamowania zwyżki cen w Polsce szukają uzasadnienia dla swego stanowiska w dotychczasowych przejawach światowej koniunktury. Wbrew oczywistej prawdzie wysuwa się tezę, że pierwszy okres koniunktury 1932/3 — 1936 r.) odbywał się bądź przy zniżkowycy, bądź przy ustabilizowanych cenach;

Dopiero w 1936 r. następuje zwyżka cen bez wzrostu wytwórczości.

Skonfrontujemy poglądy te z liczbami, (według „Bulletin Mensuel de Statistique” Nr. 4/1937).

	1929 = 100		Ceny	
	Wytwórczość		1932	1935
W. Brytania	83.5	105.7	67.7	74.1
St. Zjedn. A. P.	53.8	75.6	68.0	83.9
Japonia	91.6*)	141.8	69.6*)	84.4
Dania	91.0	125.0	78.0	92.4
Niemcy	60.7**)	94.0	68.0**)	74.2

Z pośród krajów europejskich podobną ewolucję poziomu wytwórczości i cen przeszły też kraje skandynawskie i nadbałtyckie Włochy, Węgry i inne. Są to wszystko kraje, w których obserwujemy systematyczną poprawę gospodarczą. Wzrost wytwórczości łączy się również z systematycznym wzrostem cen. Nie są to ani zniżkujące ceny, ani ustabilizowane, ani nawet, jak to się często słyszy, „nieznaczna zwyżka cen”. W W. Brytanii i Niemczech wyniosła ona w ciągu trzechlecia ok. 10%, w St. Zjedn. A. P., Japonii, Danii — ok. 20% i t. d.

W Belgii zwyżka cen zaczęła się w 1934 r. Wzrostowi wskaźnika cen z 55,6 na 63,1 towarzyszy w ciągu jednego tylko roku wzrost wytwórczości z 72,3 na 83. W Czechosłowacji wzrostowi cen od 1933 r. do 1935 r. z 72,2 na 77,2 odpowiada wzrost wytwórczości z 60,2 na 69,9.

Jak się kształtowała wytwórczość w krajach, które realizowały w ten czy inny sposób „ideał” zniżkowych, względnie ustabilizowanych cen?

*) 1931.

***) 1933.

	1932	1933	1934	1935
		1929 = 100		
POLSKA				
Wytwórczość	53,9	55,6	63,0	66,4
Ceny	68,0	61,4	57,9	55,1
HOLANDIA				
Wytwórczość	62,3	69,1	69,8	66,3
Ceny	64,8	63,1	63,2	61,7
FRANCJA				
Wytwórczość	68,8	76,7	71,0	67,4
Ceny	68,2	63,6	60,0	54,0

Są to kraje idące na szarym końcu postępu gospodarczego świata. Nie może przemawiać za zniżką cen to, że wytwórczość w Polsce wzrosła w ostatnich trzech latach. Mimo tego wzrostu, idąc na fali koniunktury ze sterem gospodarki ustawionym bez zmiany jak w okresie depresji, nie zmieniliśmy końcowego miejsca, jakie od kilku lat zajmuje gospodarka polska wśród innych narodów.

W 1936 r. rozpoczyna się drugi okres koniunktury. W oczach części naszej prasy solidna koniunktura za sprawą „ciemnych sił molocha spekulacji“ zmienia się koniunkturę cen. Tymczasem mamy do czynienia z normalnym zjawiskiem gry podaży i popytu.

Wytwórczość zaczęła swój rzut ku górze od dna kryzysu przy znacznie większej zdolności produkcyjnej, niż to zakreślały ówczesne potrzeby i przy poważnych zapasach. Stopniowy wzrost wytwórczości przy stopniowej wyższej cen zbliża wytwórczość światową do granicy, jaką stanowi osiągnięcie pełnej, względnie maksymalnej zdolności wytwórczej przemysłu. Układ podaży i popytu z okresu kryzysu, odwraca się.

W miarę wzrostu popytu wytwórczość nie dostrzymuje kroku tym przesunięciom. Poza tym popyt zostaje zwiększony sztucznie przez wyścig zbrojeń największych potęg przemysłowych świata. Zapasy zostają uprzętnięte z rynku, zarysowują się perspektywy trudności zaopatrywania się w pewne towary, w szczególności w podstawowe surowce. Ruch cen do tej pory wolniejszy niż ruch wskaźnika wytwórczości, ożywia się znacznie, w pewnych wypadkach staje się szybszy od tego ostatniego.

Zobaczmy jak się układa stosunek między cenami i wytwórczością po wejściu w fazę żywszej wyżki cen. W ciągu 1936 r. wskaźnik cen w W. Brytanii podniósł się z 77,2 (styczeń), na 85,8 (grudzień), do końca marca 1937 r. nastąpił dalszy skok, wyrażający się wskaźnikiem 94, 4. Długo o stanie wytwórczości nie sięgają tak daleko, są jednak dostatecznie wymowne. Wskaźnik wytwórczości brytyjskiej wzrósł w ciągu 1936 r. ze 112,4 do 123,1. W Stanach Zjedn. A. P. ruch

cen w 1936 r. zawierał się między wskaźnikami 84,6 i 88,4; w lutym 1937 r. — już 90,6. Rozpiętość wskaźników wytwórczości w 1936 r. wynosi 82,4 i 101,7. W Niemczech przy stosunkowo niewielkiej wyższej cen z 75,5 (styczeń 1936) na 76,9 (luty 1937 r.) wytwórczość wzrosła z 92,2 na 112,1. Wzrost cen w Belgii osiągnął w styczniu 1937 r. 77,3 (styczeń 1936 r. — 68,3). W tym samym czasie wskaźnik wytwórczości z 80,3 podskoczył na 86,9. Dania — wskaźnik cen 95,5 (styczeń 1936 r.) i 106,1 (luty 1937 r.); wskaźnik wytwórczości 125 i 134. Czechosłowacja, ceny 77,1 (styczeń 1936 r.) i 81,6 (styczeń 1937 r.) oraz jeśli chodzi o wytwórczość 75,4 i 92,1. Zwyżką cen łączy się w dalszym ciągu ze wzrostem wytwórczości. Nie daje to podstaw do złorzeczenia na ceny, które rzekomo hamują postęp koniunktury, oczywiście o ile bierze się pod uwagę ogólną tendencję cen, a nie zjawiska przejściowe lub spekulacje.

Czy istnieją podstawy, aby u nas złorzeczyć na normalny zwykły ruch cen, uprzednio utrzymywany na wyjątkowo niskim poziomie. Ruch ten wywołuje pewne kłopoty w zakresie zaopatrywania się w drożące surowce pochodzenia zagranicznego. Zmiany w poziomie cen wywołują konieczność przystosowywania się różnych elementów gospodarczych do nowych warunków. Trzeba się jednak pogodzić z tym, że w gospodarowaniu zawsze napotyka się trudności. Wszystko to pokrywa jednak z ogromną nadwyżką ożywcze dla gospodarstwa zjawisko ruchu koniunkturalnego.

W latach 1933 — 35 przy niskowej tendencji cen wzrost wytwórczości polskiej postępował opornie i powoli. Dopiero ożywczy zastrzyk jakim był szybszy ruch cen światowych dokonał swego. Rok 1936 jest pierwszym rokiem zwyżkujących cen u nas. Wskaźnik cen podniósł się od stycznia do grudnia 1936 r. z 54,1 do 59,1. W lutym wzrósł dalej do 62,2. Za to wytwórczość, która przeciętnie w 1935 r. utrzymywała się na poziomie 66,4, wzrosła w 1936 r. do 72,2, a na początku 1937 r. przekroczyła 80. Po raz pierwszy od szeregu lat nastąpił wreszcie stały wzrost wytwórczości.

Tego rodzaju zjawisko przeżywaliśmy tylko raz w ciągu ostatniego 10-letnia, mianowicie na przełomie 1928 i 1929 r.

Uparte, usiłowania przeciwstawienia się wyższej cen niestety grożą zahamowaniem tej regeneracji sił gospodarczych. Z szarego końca możemy wyostać się tylko wtedy, jeśli rozpoczyna się na wielką skalę procesy inwestycyjne w gospodarce prywatnej. Nie nastąpi to jednak dopóki ceny nie odzyskają swobody kształtowania się według kryteriów gospodarczych, a warsztaty nie osiągną rentowności.

Umowy handlowe

Z ważniejszych spraw w zakresie kształtowania się statutu polityczno-handlowego wymiany z zagranicą w ostatnim okresie zanotować można co następuje:

W stosunku do Francji. Rozpoczęte jeszcze w styczniu b. r. rokowania o stały traktat handlowy po-

między Francją i Polską w miejsce wygasłego w dniu 10-ym lipca ub. roku traktatu z 1924 r., zastąpionego chwilowo umową tymczasową, doprowadziły do parafowania w dniu 13 b. m. pełnego traktatu handlowego. Bliższe szczegóły co do tego traktatu nie są jeszcze dokładnie znane, wiadomo wszakże, iż oparty on jest na

klauzuli największego uprzywilejowania pod względem celnym. Co do kontyngentów, stwierdzić należy, iż Polska uzyskała zwiększenie możliwości wywozowych do Francji w szeregu artykułach, na które obecnie przyznawane przez Francję kontyngenty przywozowe nie uwzględniały w dostatecznej mierze realnych możliwości eksportowych. Polska uzyskała również pewne rozszerzenie możliwości wywozu do kolonii Francuskich. Kontyngenty przyznane Francji ustalono w ten sposób, iż zapewnione zostało czynne na rzecz Polski saldo w obrotach handlowych, co jest słusznym postulatem w stosunku do kraju wierzycielskiego, jakim jest Francja. Na odcinku płatniczym podkreślić należy, iż uniknięto zastosowania do obrotów towarowych clearingu co niewątpliwie powitać należy jako wynik dla życia gospodarczego pozytywny. Zaznaczyć wreszcie należy, iż parafowane układy przewidują w pewnym stopniu zaspokojenie pretensyj francuskich wierzycieli, których należności wskutek wprowadzenia przez Polskę reglamentacji dewizowej, zostały chwilowo zamrożone. Podczas rokowań uzgodniono także sprawę turystyki z Polski w związku z wystawą paryską, w ten sposób, iż będzie się ona mogła odbywać nie powodując ze strony polskiej większego wykładu dewiz, co w obecnej sytuacji zmusiłoby Polskę do ograniczenia wyjazdów do Francji.

W stosunku do Szwajcarii. Jak było uprzednio na tem miejscu omówione, na podstawie podpisanych w grudniu ubiegłego roku układów, cały obrót towarowy polsko-szwajcarski poddany został systemowi kompensaty importu eksportem, przy czym rozrachunek z tytułu przeprowadzanych transakcyj podlega clearingowaniu przez Pol. Tow. Handlu Kompensacyjnego. W eksporcie do Szwajcarii wyłączono z kompensat szereg towarów, które przeznaczone zostały na likwidację należności zablokowanych w Polsce powstałych z wpłat importerów polskich za towary szwajcarskie, dokonanych do dnia 30-go listopada ub. roku. Wobec tego, iż powyższy blok należności został obecnie zlikwidowany, lista towarów wyłączonych z kompensat za import z Szwajcarii została zmniejszona, a towary objęte nową listą przeznaczone są na likwidację należności szwajcarskich za dostawy do Polski, które zostały wpłacone przez importerów do Tow. Kompensacyjnego (Zahanu) po dniu 30-ym listopada 1936 r. Nowa, zmniejszona lista towarów wyłączonych z kompensat obejmuje: grzyby, jagody, makuchy, drewno surowe i tarte, fryzy dębowe, pierze i puch nieoczyszczone, jelita i żołądki cielece oraz pęcherze, skóry surowe, kanar, węgiel, cynk, przędzę wełnianą, bawełnianą i inną oprócz z jedwabiu sztucznego. Dzięki zmniejszeniu tej listy towarów, zwiększyła się nieco ilość artykułów, które mogą być kompensowane importem z Szwajcarii do Polski, co uważać należy za korzystne ułatwienie we wzajemnych obrotach towarowych. Zaznaczyć wypada, że dotychczasowa praktyka wykazuje liberalne ustosunkowanie się zarówno czynnika rządowego szwajcarskiego jak i polskiego pod względem zatwierdzania zgłaszanych transakcyj kompensacyjnych.

W stosunku do Italii. Trwające od lutego b. r.

w Rzymie rokowania handlowe polsko-italskie dobiegają obecnie końca i należy spodziewać się w niedługim czasie podpisania układów kontyngentowego i rozrachunkowego w miejsce wygasłych z końcem marca układów zawartych w roku ubiegłym. Zawarcie układów, spodziewać się należy, ułatwi obroty towarowe pomiędzy Polską i Italią, które obecnie natrafiają na szereg trudności zarówno po stronie polskiej jak i italskiej. Negocjowane obecnie układy w dalszym ciągu przewidują clearingowanie obrotu towarowego. Poza uregulowaniem obrotu towarowego rokowania doprowadzą prawdopodobnie do podpisania uprzednio już uzgodnionego układu w sprawie turystyki, który umożliwi wyjazdy do Italii. Pieniądze turyści będą otrzymywać w drodze clearingu.

W stosunku do Rumunii. Dnia 24-go kwietnia podpisany został w Bukareszcie układ turystyczny, który przewiduje, że turyści z Polski do Rumunii i odwrotnie będą mogli otrzymywać pieniądze w drodze clearingu. Ponadto zanotować należy, iż wobec przewidywanego na najbliższym zebraniu polskiej i rumuńskiej komisji kontroli wykonywania zawartych w zeszłym roku układów handlowych — rozpatrzenia sprawy polskich należności zamrożonych w Rumunii, Biuro Rady Traktatowej przeprowadza obecnie rejestrację tych należności. Na podstawie tej rejestracji przeprowadzona będzie następnie akcja odmrożeniowa.

W stosunku do Czechosłowacji. W ostatnim czasie zawarty został z Czechosłowacją układ, który analogicznie jak w roku ubiegłym ustala kontyngent na przywóz do Polski koksu karwińskiego wzamian za kontyngent na węgiel polski do Czechosłowacji.

W stosunku do Z.S.R.R. Trwające od pewnego czasu rokowania co do zawarcia układu handlowego posunęły się dość znacznie naprzód, nie zostały jednak dotąd zakończone. Przewiduje się, tak jak i w układzie szesťorocznym przyznanie kontyngentów na przywóz do Polski wzamian za zakupy Związku Sowieckiego towarów polskich. Płatność towarów sowieckich ma następować na specjalny rachunek zablokowany w Polsce, z którego placówka sowiecka, zakupująca towary polskie dokonywać będzie wypłat eksporterom polskim.

W stosunku do Turcji. Rokowania o przedłużenie układów kontyngentowego i rozrachunkowego wygasających dnia 17-go kwietnia b. r., prowadzone są w dalszym ciągu w Ankarze. W międzyczasie ważność układów szesťorocznych przedłużona została do dnia 17-go czerwca b. r.

Zaznaczyć należy, iż w związku z ewentualnym wyjazdem do krajów Ameryki Płd. delegacji do rokowań handlowych, celem zawarcia z tymi krajami układów handlowych, zbierane są obecnie i opracowywane przez Biuro Rady Traktatowej materiały negocjacyjne. Biuro Rady Traktatowej opracowuje również materiały, dotyczące wymiany towarowej ze Stanami Zjedn. A. P.

O. K. S.

Przemysł metalowy na Targach Poznańskich

Jest poprawa, ale do ideału jeszcze daleko. W ten sposób możnaby streścić w kilku słowach wyniki tegorocznego pokazu przemysłu metalowego na Targach Poznańskich.

Jeżeli mówimy jest poprawa, to mamy na myśli niewątpliwy fakt, że wygląd zewnętrzny hali XIII, to jest hali przemysłu metalowego, poprawił się. Stała się bardziej przejrzystą.

Jeżeli mówimy, że do ideału jest jeszcze daleko, to mamy na myśli fakt, że hala XIII w żadnym razie nie uzewnętrznia obrazu przemysłu metalowego w Polsce.

Właściwie tylko dwa działy były pokazane należycie na targach: hutnictwo i przemysł narzędziowy.

Jeżeli chodzi o hutnictwo, to na pierwszym miejscu wymienić należy pokaz żelaza budowlanego w wieży Górnośląskiej, ściślej mówiąc, żelaza do zbrojenia betonu. Trzy stoiska: Huty Pokój S. A., Wspólnoty Interesów i Huty Bankowej, ilustrowały zastosowanie trzech gatunków stali do zbrojenia betonu.

Najlepiej pokazana została stal grzebieniowa Huty Pokój, gdyż na stoisku demonstrowane były przykłady umocowań betonowych, zbrojonych tą stalą. Ciekawie również wystawiono stal Griffel Wspólnoty i stal Isteg Huty Bankowej.

Właściwe stoiska hutnicze mieściły się pośrodku hali XIII.

który po korzystnych wynikach prób, przeprowadzonych w laboratoriach Huty Pokój oraz w kilku fabrykach przetwórczych (PZL, Cegielski), ukaże się w najbliższym czasie na rynku, by zastąpić używane dotychczas stopy Widia, Titanit, Böhlerit i t. p. Na uwagę również zasługuje miękkie żelazo Armeo, wyrobu Huty Pokój i kwaśna stal Perrisa, wyrobu Huty Bankowej.

Tegoroczny pokaz hutnictwa jest niewątpliwie zapowiedzią systematycznej akcji pokazowo-propagandowej, jaką ten dział wytwórczości zamierza rozwijać na Targach Krajowych.

Huty wystąpiły niemal w komplecie, bo brak było tylko Zakładów Ostrowieckich. Wokoło centralnego stoiska Poradni Stosowania Żelaza rozmieściły się Starachowice, Huta Bankowa i Modrzejów-Hantke. Duże indywidualne stoiska zajęły Wspólnota Interesów i Huta Pokój.

Najciekawszym eksponatem tego działu był niewątpliwie po raz pierwszy pokazany stop Bailldonit,

Jeżeli można zarzucić coś pokazowi hutniczemu, to tylko jedno, wydaje się nam, że może niepotrzebnie na niektórych stoiskach zwrócono zbyt wiele uwagi na zilustrowanie produkcji przetwórczej hut, co psuło charakter pokazów, którego ideą przewodnią winno być zademonstrowanie surowców żelaznych we wszystkich ich postaciach.

Pokaz hutnictwa zyskałby wiele, gdyby położy-

no większy nacisk na dydaktykę i wskazywano na przykładach zastosowanie poszczególnych gatunków surowca dla produkcji przetwórczej.

Przemysł narzędziowy, zgrupowany był jak co roku, w wyodrębnionej części hali nr. XIII, noszącej nazwę Pawilon Narzędzi.

W roku bieżącym metraż zajęty w Pawilonie Narzędzi zwiększył się.

Przede wszystkim na tle zbliżania się do maksymalnego wykorzystania zdolności produkcyjnej fabryk tego działu zanotować należy pokaz nowouruchomionej wytwórni narzędzi maszynowych i przyrządów fabrykacyjnych w Wytwórni Amunicji nr. 1 w Warszawie. Fabryka ta zademonstrowała szereg ciekawych narzędzi, sprawdzianów i przyrządów fabrykacyjnych.

Z kolei należy z uznaniem podkreślić udział w pokazie Polskich Zakładów Optycznych S. A., których zakres produkcji obejmuje ważną dziedzinę przyrządów pomiarowych optycznych. Wspaniale rozwijający się przemysł aparatury optycznej ma przed sobą bardzo szerką dziedzinę rozwoju, a demonstrowane okazy dają mu jak najlepsze świadectwo tężyzny i fachowości.

dziany szczegółowe nastawne z rowkami prostokątnymi.

Na szczególną wzmiankę zasługuje „Perun“ S. A., za jego pionierską działalność w propagandzie spawania i budowania sprzętu spawalniczego. W tegorocznym pokazie wystąpiła f. „Perun“ z bardzo ciekawej konstrukcji przetwornicą do spawania elektrycznego.

Godnymi uwagi były eksponaty narzędziowni H. Cegielski S. A. (nowe uchwyty), ciekawy dział manometrów, zademonstrowany na stoisku f. W. Bednarski, Wołomin oraz piece przemysłowe fabryk J. Zubko i „Hartownia“.

Poza tym około 20 fabryk narzędzi ręcznych i maszynowych uzupełniało przegląd tego przemysłu w Pawilonie Narzędzi. Poza Pawilonem Narzędzi wystąpiły dwie fabryki Bracia Plucińscy i „Grakona“, ta ostatnia demonstrując bogaty dział narzędzi rzemieślniczych.

Z przemysłu obrabiarkowego, zaledwie 3 fabryki były reprezentowane: „Fabryka Traków C. Blumwe“, „Wiepofana“ i E. Twerdy. Z fabryk tych tylko „Wiepofana“ wystąpiła z pewną nowością, pokazując dość ciekawą szlifierkę. Inne fabryki obrabiarek z h. obszer-

Fragment Pawilonu
Narzędzi.

W dziale nowości pokazanych w Pawilonie Narzędzi na pierwszym miejscu podkreślić trzeba bardzo ciekawy pokaz przyrządów fabrykacyjnych na stoisku Fabryka Sprawdzianów — Państwowych Wytwórni Uzbrojenia. Przedsiębiorstwo to, zajmujące czołowe miejsce w przemyśle narzędziowym, wykazuje stałą, korzystną ewolucję w kierunku rozbudowy programu produkcyjnego w dziale narzędzi.

Największą klasę narzędzi reprezentujące, Państwowe Zakłady Lotnicze — Wytwórnia Silników wystąpiły na tegorocznym pokazie w Poznaniu z szeregiem nowości. Na pierwszym miejscu wymienić należy narzędzia z płytkami ze stopów twardych, jak przeciągacze, frezy, noże i t. p.; sprawdziany uniwersalne nastawne do pomiarów dużych średnic, jednocześnie zewnętrznych i wewnętrznych; przyrząd do mierzenia średnicy podziałowej gwintowników, sprawdzianów gwintowych z odczytem bezpośrednim na skali; podstawki uniwersalne do sprawdzianów gwintowych szczegółowych, a jednocześnie do mikromierzy; spraw-

nym ich programem produkcyjnym, nie wystawiły się wcale.

W dziale rzemiosła wystąpiły dwie fabryki obrabiarek z zamykaczkami do puszek (Primas i Frąckowiak) oraz F. Szeller z Łodzi, który pokazał gwinciarzki stołowe i pilnikarkę.

Z innych fabryk wymienić należy udział f. Lilpop, Rau i Loewenstein, na stoisku której pokazane były maszyny pralnicze, kompresory, maszyny do wyrobu kafli i sprzęt pożarniczy.

Interesującymi były: stoisko f. „St. Weigt“ S. A. w Łodzi, gdzie pokazano cichobieżny odsiewacz dwudziałowy, młynnik podwójny, łuszczarko-perluk trzepakowy i pralnicę wywrotową pojemności 100 kg., stoisko f. „H. Cegielski“, demonstrującej między innymi ciekawe odkucia oraz duże stoisko f. Herzfeld i Victorius S. A. Grudziądz, demonstrującej piece i pompy.

W pawilonie samochodowym wystąpiła z poka-

zem części rowerowych związkowa Grupa Przemysłu Rowerowego.

* * *

Trudno jest narazie oceniać handlową wartość tegorocznych Targów Poznańskich. Jedno tylko można zaobserwować, że zainteresowanie odbiorców było mniejsze. Mniej było przyjezdnych — zainteresowanych działem metalowym.

Rozmaicie można to komentować. Inżynierowie są naogół przepracowani, w związku z dość gwałtownym wzrostem zatrudnienia w fabrykach. Pewien wpływ ma niewątpliwie zniechęcenie dla niekompletności i braku metodyki wystawiennictwa. Również nie bez znaczenia jest fakt, że specjalny pokaz przemysłu metalowego WMEL tak niedawno zakończył się.

* * *

Z okazji otwarcia Pawilonu Narzędzi na Targach Poznańskich odbyło się 2 maja r. b. w sali Bazaru koleżeńskie śniadanie Członków Grupy Producentów Narzędzi, Optyki i Mechaniki Precyzyjnej PZPM.

Szereg przemówień na tym zebraniu zagaił prezes Grupy inż. Henryk Poreyko, który podkreślił, że Grupa, powstała w okresie kryzysu, stworzyła i dopro-

wadziła przemysł narzędziowy do stanu rozkwitu. Obecnie stawia sobie dwa nowe zadania: organizację eksportu i stworzenie podstaw finansowych dla rozwoju przedsiębiorstw. Przemówienie swoje zakończył toastem na pomysłość Grupy.

Bardzo ciekawe przemówienie wygłosił Prezes dr. inż. Stanisław Surzycki, który wyraził głęboką radość, że przeszło czteroletnia ścisła współpraca przemysłu stalowego z przemysłem przetwórczym, zainicjowana po raz pierwszy w Polsce na odcinku Grupy wydała tak wspaniałe owoce, stając się wymownym przykładem, że przy dobrej woli stron obu wszelkie kolizje mogą być niwelowane z pożytkiem dla sprawy ogólnej. Mówca z uznaniem podkreślił wysoką wartość pracy Grupy, która może być wzorem dla innych podobnych organizacji.

„Życzę z całego serca, żeby ta Grupa rozwijała się nadal w dotychczasowej atmosferze uczciwej szczerości i harmonii“ — zakończył swoje przemówienie prezes Surzycki.

W dalszym ciągu przemawiał p. Piotrowski dyr. nac. PZL, podkreślając znaczenie ścisłej współpracy fabryk narzędzi na platformie Grupy, która nie kartelizując przemysłu narzędziowego, a drogą podnoszenia produkcji u wszystkich Członków, poszła po najwłaściwszej drodze, najsukuteoczniej prowadzącej do celu.

WIADOMOŚCI ZWIĄZKOWE

Sprawa surówki

W ostatnich tygodniach odbyły się posiedzenia Zarządu Związku, Grupy Odlewni i Grupy Fabryk Maszyn Rolniczych, na których głównym tematem obrad była sprawa zaopatrzenia przemysłu przetwórczego w surówkę odlewniczą i inne wyroby hutnicze.

W tej sprawie delegaci Związku byli przyjęci kilkakrotnie na konferencjach u kierowników miarodajnych resortów, przy czym podkreślić trzeba, że kwestja surowców jest przedmiotem poważnych badań ze strony rządu i oczekiwać należy ważnych decyzji.

Na razie, jak komunikowaliśmy w naszym okólniku z 10 b. m. (nr. 1573), został zwolniony od opłat celnych przywóz surówki odlewniczej z zagranicy.

Członkom Związku zwracamy uwagę, że podania, wskazane w okólniku, winny być przesyłane do Związku w 2 jednobrzmiących egzemplarzach, oraz że do podań tych należy dołączyć znaczek stemplowy za 5 zł.

Rada Grupy Odlewni przy P. Z. P. M.

W dniu 22 kwietnia 1937 r. odbyło się posiedzenie nowoukonstytuowanej Rady Grupy Odlewni, które przez aklamację dokonało wyboru na Prezesa Rady Grupy na rok 1937 p. prof. J. Buzka i na I-go wice-

prezesa p. dyr. Z. Rytle w miejsce p. J. Dangła, który wystąpił z Rady Grupy Odlewni wskutek wystąpienia Biura Sprzedaży Surówki z listy członków współdziałających.

Po ukonstytuowaniu się prezydium Rady Grupy Odlewni przystąpiono do wyboru Zarządu Grupy Odlewni na rok 1937. Przez aklamację zostali wybrani pp. K. Fangor, K. Gierdziejewski, J. Lipowski, J. Miller, K. Witwicki i J. Zybert.

Konkurs na stypendium Sp. Akc. »Perun« dla inżyniera pragnącego odbyć studia w Wyższej Szkole Spawania w Paryżu

Wyższa Szkoła Spawania w Paryżu jest jedynym zakładem naukowym, który specjalnie i wyłącznie kształci inżynierów spawaczy, i dlatego na studia w tej szkole zjeżdżają się inżynierowie z całego świata. Ponieważ w Polsce daje się silnie odczuć zapotrzebowanie na inżynierów wyspecjalizowanych w dziedzinie spawania, a nasze politechniki nie posiadają jeszcze osobnych katedr przedmiotu, Sp. Akc. »Perun« przeznaczyła stypendium w sumie zł. 6.000.— dla inżyniera narodowości polskiej, do lat 30, który pragnąłby odbyć studia jednoroczne w Wyższej Szkole Spawania w Paryżu. Stypendium to całkowicie wystarcza do pokrycia kosztów studiów i pobytu w Paryżu.

Początek roku akademickiego 1 listopada, zakończenie 30 czerwca. Program studiów i wszelkie informacje, dotyczące Wyższej Szkoły Spawania, są podane w Nr. 7. 1936 r. »Spawania i Cięcia Metali«.

Warunkiem niezbędnym dla otrzymania stypendium jest dobra znajomość języka francuskiego. Ponadto inżynierowie, którzy mogą się wykazać znajomością metaloznawstwa, mają pierwszeństwo. Znajomość spawania pożądana, ale niekonieczna.

Stypendium jest bezzwrotne: jedynym zobowiązaniem stypendysty jest rzetelna praca dla otrzymania dyplomu.

Inżynierowie, pragnący ubiegać się o to stypendium, proszeni są o zgłaszanie swoich kandydatur wraz z życiorysem i szczegółami danymi ze studiów i praktyki p. a. Sp. Akc. „Perun“, Warszawa 1, ul. Jasna 1.

Z rynku opakowań blaszanych

Wprowadzona przez Wspólnotę interesów i Wytwórnice Blachy Białej zwyżka cen blachy białej w granicach 10%, była przedmiotem rozważań Komisji Kontroli Cen, która uchwaliła 5 b. m. restytuowanie dawnego cennika na ten surowiec.

Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej

Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej
Stowarzyszenia Zarządzającego
Funduszem imienia Piotra Drzewieckiego
dla krzewienia idei gospodarczego rozwoju
narodu i państwa polskiego
od dn. 1. I. 1936 — dn. 1. I. 1937.

Kapitał żelazny Funduszu składa się ze złożonej w Banku Zachodnim 7% Pożyczki Stabilizacyjnej na sumę nominalną 4000.— dol.

Wpływy Stowarzyszenia składały się jedynie z procentów od papierów, stanowiących Fundusz Żelazny i zużyte były na subwencje w sumie zł. 2300.— wyasygnowanych Tow. „Liga Pracy“ na wydawnictwa.

Przewyżka wpływów nad wydatkami w wysokości zł. 517.—stanowi gotówkę, znajdującą się na rachunku Funduszu w Banku Zachodnim.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI

Warszawa, dn. 12 Marca 1937

Biblioteka F. M. „Orbis“

Komisja Rewizyjna:

podpisano: (—) R. Kaszuba
W. Polkowski
Jerzy Lempicki.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

„Schaffendes Volk“. Pod takim tytułem otwarto 8 b. m. w Düsseldorfie wystawę, której celem ma być zobrazowanie duchowej i materialnej siły twórczej narodu niemieckiego.

W mowie, którą premier Göring otworzył wystawę, jest kilka momentów zasługujących na podkreślenie.

Nie bez aluzji do odwiekającej się wystawy w Paryżu zaznaczył Göring, że wystawa zostaje otwarta punktualnie, bo inaczej nie mogło być w państwie narodo-socjalistycznym, gdzie żaden strajk nie przeszkadza rozwojowi niemieckiego narodu.

Niemcy pozbawione surowców musiały w okresie ubiegłej czterolatki stworzyć sobie surowce zastępcze. Stworzono nowe surowce o właściwościach, których przedtem nie znano. Stworzono surowiec, któ-

ry po raz pierwszy w historii przeciwstawia się metalom. Źródłem tego surowca są dwa bogactwa, których Niemcom nie zbraknie: węgiel niemiecki i rozum. Nadto w czasie czterolatki przeorano ziemię niemiecką, aby wyszukać w niej ukryte skarby kopalniane. Göring zapewnia, że rozwiązawszy problem surowcowy Niemcy zakończyły okres kłopotów i wchodzi w nowy okres, który dzięki dokonany odkryciom, stanowi będzie początek nowej epoki technicznej.

Technikę tworzenia nowych surowców oparto w Niemczech na procesie polimeryzacji. Najbardziej znanym z surowców, osiągniętych na tej drodze jest sztuczny kauczuk Buma, który nie tylko dorównuje naturalnemu, ale przewyższa go, gdyż guma Buma nie jest wrażliwa na wpływy rozkładające olejów i benzyny. Z kolei wymienić można znane w samochodach i samolotach sztuczne szkło Plexi. Trzecim jest należą do tej samej co Buma rodziny „Mipolam“ — materiał plastyczny, niepalący się, odporny na alkalia, kwasy, oleje i benzynę; nadaje się on do szeregu celów, a między innymi znajduje duże zastosowanie w budowie przewodów rurowych. Bardzo interesującymi są materiały fenolowo-formaldehadowe mające zastosowanie do wyrobu łożysk walcowych, kół zębatych i t. p. Podobnego pochodzenia jest jeszcze szereg innych materiałów, które znajdują rozliczne zastosowania w przemyśle niemieckim, zastępując na szeregu odcinków metale.

Jakąkolwiek będzie opinia sceptyków, jest rzeczą niezaprzeczną, że Niemcy dokonały olbrzymiego kroku naprzód w dziedzinie chemii, a jeżeli przytoczymy ich własną opinię, że w dziedzinie polimeryzacji stoi się dopiero u progu nieznannej dziedziny możliwości, trzeba przyznać, że odkrycia dokonane przez Niemców zasługują na baczną uwagę.

Zniżka akcji. Ostatnio na giełdach zagranicznych dała się zauważyć zniżka akcji przemysłowych. Jak informuje prasa zagraniczna baissa ta jest w gruncie rzeczy refleksem akcji, przedsięwziętej przez prezydenta Roosevelta, a zmierzającej do zahamowania nadmiernej zwyżki cen i niezdrowego boomu na giełdzie nowojorskiej. Krach więc na wielkich giełdach jak podkreśla „L'Information“ nie jest oznaką pogorszenia się sytuacji gospodarczej, lecz jedynie wyrazem kryzysu ściśle giełdowego. (T.)

Wzrost motoryzacji na Łotwie. W ubiegłym roku Łotwa posiadała 4.742 samochodów z czego 2.512 osobowych, 1.963 ciężarowych wozów, 2.193 motocykli i 267 autobusów w użyciu. W 1935 roku liczba samochodów wynosiła zaledwie 784 sztuk i 282 motocykle, wobec czego ilość samochodów wzrosła trzykrotnie, motocykle zaś sześciokrotnie, przy czym ilość samochodów ciężarowych w ostatnich latach wzrastała szybciej niż samochodów osobowych. (T.)

Sowieckie zamówienia w Anglii w 1937 r. Sowieckie zamówienia w Anglii wyniosły w ramach udzielonego kredytu z dn. 28. 7. 1936 za czas od 1. I. — 1. 4. 1937 roku sumę 6,5 milionów funtów angielskich (około 80 milionów R. M.). Za marzec r. b. wyniosły te zamówienia kwotę 2.607.742 £. angielskich wobec 1.088.283 £. w marcu 1936 r. Poniżej przytoczona interesująca tablica daje dokładne sprawozdanie z an-

gielskich dostaw w latach 1935 i 1936 z dziedziny przemysłu metalowego przetwórczego:

<i>Artykuły</i>	<i>1935 r.</i>	<i>1936 r.</i>
	£	£
Turbiny	—	545.250
Obrabiarki	431.962	404.228
Okrety i urządzenia okręt.	597.030	506.074
Maszyny przedziałnicze	30.910	192.343
Urządzenia do przem. metalurg.	41.630	188.241
Kotły i urządzenia kotłowe	—	144.549
Prasy i młoty	34.423	39.064
Instrymenty precyzyjne	87.694	38.619
Dynamomaszyny	—	31.952
Urządzenia dla przem. chemiczn.	73.731	31.777
„ dla przem. kopalnianego	15.117	29.783
Motory spalinowe	15.734	26.420
Łożyska kulkowe	4.089	13.922
Telefon. i telegraf. aparty	99.464	12.430
Radio i aparaty gramofon.	2.467	10.775
Maszyny i obrabiarki do drzewa	6.173	10.572
Samoloty i części do samol.	60.569	10.280
Materiały izolacyjne	1.898	9.956
Kompresory	29.748	6.819
Autobusy	—	6.662
Pompy	1.104	4.327
Samochody i części samoch.	3.453	3.830
Piły	13.690	3.451
Elektryczne urządzenia	12.447	2.980
Tarcze szmerglowe	60.279	774
Zestawy kołowe	381.769	—
Urządzenia do nabijania obręczy	53.567	—
Różne inne urządzenia fabr.	59.959	80.035
Maszyny, urządz. techn. i okręty	2.118.927	2.355.093

Stali sprowadziły Sowiety w 1936 r. z Anglii za 87.887 funtów angielskich wobec 313.699 za 1935 rok. rur za 220.861 £. (41265), blachy białej za 91.409 £., miedzi za 1.532.192 £. (721.169), niklu za 1.362.721 £. (853.985), cyny za 127.544 (592.641) i ołowiu za 374.208 funtów angielskich, wobec wartości 497.691 funtów za 1935 r. (T.)

Zwyżka cen blachy angielskiej. Cena na blachę angielską uległa ostatnio zwyżce z 6,2 £. na 7,15 £. angielskich za tonę. (T.)

Wymiana towarowa pomiędzy Sowiecami i Polską. Transakcje wymienne pomiędzy Sowiecami i Polską wyraziły się w 1936 roku ilością 148,766 ton artykułów o wartości 21,8 milionów rubli, wobec 160,309 ton wartości 26,2 milionów rubli w 1935 roku. (T.)

Czego potrzebuje zagranica? — W niemieckiej i francuskiej prasie fachowej podane są informacje, dotyczące zapotrzebowań na wyroby przemysłu metalowego.

Turcja:

Rury i płyty z miedzi i mosiądzu. £ tur. 19.728. Szczegóły i oferty: Zarząd kolei państwowych, Ankara.

Materiały elektrotechniczne. £ tur. 32.500. Szczegóły i oferty: Ministerstwo obrony krajowej, Ankara.

Trzy tokarki. Oferty: Zarząd monopolów państwowych, Kabatas.

Słupki żelazne i pale dla namiotów. £ tur. 56.870. Oferty i szczegóły: Ministerstwo obrony kr., Ankara.

Kompletne urządzenie wielkich piekarni. Oferty i plany: Zarząd m. Ankara.

Urządzenie i budowa wodociągów: Plany, szczegóły i oferty: Wojskowe Warsztaty, Ankara. Preliminowane wydatki 40.000 £ tur.

Bułgaria:

79 t przewodów miedzianych, liny i drut za 3,5 milj. Lewa. Szczegóły i oferty: Państwowe kopalnie węgla w Pernik.

Kompletne urządzenie chłodni oraz wytwórni sztucznego lodu. Szczegóły i oferty: Zarząd przedsiębiorstw miejskich, Wydział weterynaryjny, Plevna.

Egipt:

5000 t lekkich szyn. Szczegóły i oferty: Ministry of Finance, Kairo.

4500 t ciężkich szyn. Szczegóły i oferty: Ministry of Finance, Kairo.

Unia Pol. Afrykańska:

250 wagonów ciężarowych. Szczegóły i oferty: Railways and Harbours, Johannesburg.

5500 rur kondensacyjnych. Szczegóły i oferty: Municipality of Port Elizabeth.

Uruguay:

6500 m kabla telefon. Oferty: Państwowe Zakłady elektr., Montevideo.

Portugalia:

Dwa elektryczne wyciągi okrętowe. Oferty i szczegóły: Junta Autonoma dos Portos do Algarve, — Faro.

Projektowane inwestycje.

Turcja:

Elektryfikacja wilajetu KARS, Preliminarz: 2,36 milj. £ tur.

Iran:

Państwowy Instytut Eksportowy w Teheranie: Budowa 8 zakładów dla czyszczenia zboża.

Bułgaria:

Elektryfikacja powiatu Stara-Sagora. Preliminarz: 30 milj. Lewa.

Holandia:

Zarząd m. Hagi zamierza sprowadzić 150.000 sztuk skrzyń na śmiecie (blacha lub specjalne aliaże).

Chiny:

Budowa centralnych warsztatów kolejowych. Szczegóły, plany etc. Ministerstwo Kolei, Nanking. Preliminarz: 10 mlj. dol. ch.

Finlandia:

Państwowe Koleje postanowiły zakup 30 lokomotyw i 1000 wagonów.

Irak Petroleum Co.:

Budowa linii telefonicznej między Palestyną a Transjordanią. (A.)

WYCIECZKI P. Z. P. M. DO FRANCJI

26. VI — 26. VII 1937

Zgłoszenia do dn. 25.V.1937 przyjmuje sekretarjat
Warszawa, Marszałkowska 140, tel. 594-26.

Światowa zwyczajka produkcji cynku. Światowa produkcja cynku wyniosła w marcu r. b. 17.613 ton wobec 13,986 ton w lutym r. b. Z ilości tej wydobyto w Azji 12,947 (9,949 w lutym), w Afryce 1,641 (1,581), w Ameryce 2,475 (1,906) w Australii 300 (300) i w Europie 250 (250 ton w lutym). (T.)

Silny wzrost wywozu miedzi z Chili. Dająca się odczuwać od roku przeszło zwyczajka ceny na miedź zmusiła producentów do zwiększenia jej produkcji. W Chili, gdzie koszty produkcji, zarówno jak i w Azji wschodniej, są bardzo niskie z miesiąca na miesiąc produkcja miedzi stale wzrasta. Cyfry wywozu tego metalu przedstawiają się jak następuje: w styczniu i lutym r. b. eksport miedzi z Chili wyraził się kwotą 71,3 miliony Pesos, wartości, wobec 28,08 milionów Pesos z tegoż czasokresu 1936 r. (T.)

Zwyczajka cen kosztów budowy okrętów w japońskim przemyśle okrętowym. Koszty budowy okrętów na stocznjach japońskich ze względu na znaczne zapotrzebowania stali i innych materiałów niebywale podniosły się w ostatnich czasach.

Podczas kiedy jeszcze w 1936 r. ceny na 10.000 tonowy statek parowy z motorami Diesla o szybkości 15 węzłów wynosiły 200 Yen za tonę, obecnie wzrosły do 300 Yen za tonę. Obecne zamówienia stoczni japońskich według informacji „Japan Chronicle“ przekraczają ilość 100 statków o ogólnym tonażu powyżej 1 miliona ton. Zamówienia stoczni „Mitsubishi“ wynoszą kwotę 180 milionów Yen. Zamówienia stoczni „Ischikawajima“ przekraczają 26 milionów Yen. (T.)

Nowe wielkie piece w Belgii. Ze względu na coraz większe zapotrzebowanie surowki w Belgii został ostatnio uruchomiony nowy wielki piec towarzystwa Sambre et Moselle w oddziale tej firmy Châtelineau. Firma Usines Métallurgiques du Hainaut uruchomiła w Couillet czwarty wielki piec o dziennej wydajności 500 ton. Towarzystwo Providence zamierza w Marchienne-au-Pout uruchomić szósty wielki piec, jak również i firma Etablissements Boël. Koszt nowoczesnego wielkiego pieca z wszelkimi urządzeniami obliczony jest na 50 milionów franków. (T.)

82,5% dywidendy. — Mawchi-Mines Ltd., Londyn, eksploatujący najwydatniejsze kopalnie cyny i wolframu imperium angielskiego w Burma, wypłaca za rok obrotowy 1936 ostateczną dywidendę w stosunku 82,5% od kapitału zakładowego. W roku 1935 dywidenda wynosiła 60%, w r. 1934 „tylko“ 45%.

Czy „Aluminium Co. of America“ będzie rozwiązany? — W ostatnich dniach kwietnia obiegła prasę anglo-saską wiadomość o wniosku, uczynionym przez generalnego prokuratora U.S.A. w przedmiocie rozwiązania największego przedsiębiorstwa w U.S.A. „Aluminium Co. of America“.

Wniosek odnośny przedłożony został właściwemu sądowi okręgowemu w New-Yorku. W motywach swego wniosku naprowadziła Prokuratura stanowa, że wspomniany koncern wykroczył przeciw ustawie antitrustowej, a to przez nieuzasadnione podwyższenie cen.

Zaznaczyć należy, że „Aluminium Co. of America“, kontrolowany przez b. sekretarza stanu w ministerstwie skarbu Stanów Zj. A. P. Mellona, jest największym na świecie producentem aluminium, jednoczy bowiem w swym ręku nie tylko całkowitą produkcję w U.S.A. i Kanadzie, ale rozciąga kontrolę swą i na złoża bauksytu znajdujące się w Norwegii.

Kilkakrotnie już prowadzone były dochodzenia przeciw temu trustowi o naruszenie przepisów antitrustowych za każdym jednak razem. „A. Co. of A.“ wyszedł z tych opresji obronną ręką tak, że faktycznie posiada monopol produkcji aluminium, obejmujący cały świat.

W kołach poinformowanych uchodzi za pewne, że i tym razem „A. Co. of A.“ nie straci nic ze swych wpływów, zwłaszcza, że chodzi w danym wypadku o ustawę, która uznana została i przez Prezydenta Roosevelta, za nieaktualną. W „National Industry Recovery Act“, jednym z głównych działów rooseveltońskiego „New-Deal“ wspomniana anti-trustowa ustawa została w zupełności i najwyraźniej pominięta, jako idąca zbyt daleko po linii interesów konserwatywnych grup politycznych

W ciągu marca i pierwszej połowy kwietnia r. b. „A. Co. of A.“ podwyższył ceny swych produktów, jednocześnie jednak koncern ten wyraźnie zaznaczył, że podwyżka ta spowodowaną została zwyczajką płac robotników i pracowników, zatrudnionych w koncernie, jak nie mniej i podwyżką wszystkich innych artykułów, koniecznych w przedsiębiorstwie (narzędzia, węgiel, koszty transportu etc. i t. p.).

Ponadto postanowił zarząd trustu obrócić kwotę 26 milionów dolarów na rozszerzenie i rozbudowę swych przedsiębiorstw, by w ten sposób zapewnić zwiększenie produkcji, a tym samym i zapobiec ewentualnej spekulacyjnej zwyczajce cen.

W obronie swej przytacza ponadto zarząd „A. Co. of A.“, że jest wprawdzie jedynym producentem aluminium w U.S.A., że mimo to jednak nie może dyktować cen na rynku, *stare bowiem aluminium, sprzedawane w ogromnych ilościach, stanowi dla aluminium nowego wielką i niczym zwalczyć się nie dającą konkurencję.*

(A.)

Dalszy wzrost japońskiego przemysłu żelaznego. Produkcja surowki w Japonii i Korei, w porównaniu do 1935 r. wzrosła w 1936 r. o 5,1%, produkcja stali o 15,8% i produkcja artykułów walcowniczych o 19,2%.

Poniższe zestawienie daje pogląd na produkcję Japonii w tej dziedzinie za ostatnie 3 lata:

	1936	1935	1934
	tony	tony	tony
<i>Surówka</i>			
Japonia i Korea	2.868.860	2.718.861	2.401.654
Mandżukuo	649.811	607.944	465.827
<i>Stal zlewna</i>			
Japonia i Korea	4.914.067	4.403.704	3.741.960
Mandżukuo	344.052	136.818	—
<i>Stal żeliwna</i>			
Japonia i Korea	109.788	99.495	—
<i>Bloki walcowane</i>			
Japonia i Korea	132.220	109.924	89.148
Mandżukuo	74.612	26.798	—
<i>Stal kuta</i>			
Japonia i Korea	72.125	63.165	69.198
<i>Gotowy mat. walcown.</i>			
Japonia i Korea	4.143.352	3.603.361	3.080.282
Mandżukuo	136.112	10.282	—

(T).

CENY OGŁOSZEŃ W „PRZEMYSŁE METALOWYM“

1 strona	300 zł.
1/2 „	150 zł.
1/4 „	75 zł.
1/8 „	37.50

dla członków Związku 20% rabatu. Ceny ogłoszeń drobnych w Źródłach Zakupu wynoszą: za 3 wierszowy tekst zł. 50.— kwartalnie, za wiersz następny zł. 15. — kwartalnie.

Fabryka Odlewów Kufolanych M. HOROWICZ i S-ka

Spółka firmowa w RADOMIU

Dostarcza:

Kufolane części rowerowe
jak: suporty, główki, sztyce, nakrętki
w stanie surowym i obrobionym.

Okucia do okien i drzwi, klucze zamkowe,
części maszyn rolniczych,

oraz wszelkie inne odlewy kufolane według powierzonych nam modeli, wzorów lub rysunków.

BYDGOSKA FABRYKA OKUCI MEBLOWYCH I BUDOWLANYCH

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
BYDGOSZCZ, Fordońska 36

WYRABIA:

okucia do mebli
wszelkiego rodzaju,

do nart, do wojskowych
skrzynek amunicyjnych i t. p.

HENRYK WAGNER

Spadkobiercy

Fabryka Przyborów Tkackich i Maszyn

ŁODŹ, ul. Przejazd Nr. 10, telefon 126-66